

VIRIKEAINEISTOA KUNNILLE

Pihakadut

Julkaistu 11/2024

PYÖRÄILYKUNTIEN VERKOSTO

TRAFICOM

Liikenne- ja viestintävirasto

Mikä on pihakatu?

Pihakatu, alunperin hollanniksi *woonerf* eli "elävä piha", on levinnyt eri maihin ja kaupunkeihin, joissa sitä on sovellettu monin tavoin ja kehitetty edelleen eri aikoina.

Pihakadut ovat moneen käyttöön soveltuvia rauhallisia ja joustavia kaupunkitiloja, jotka on suunniteltu kaikkien liikkujien yhteiseen käyttöön jalankulkijan ehdoilla.

Pihakadut ovat turvallisia, viihtyisiä ja monikäyttöisiä katuja, joilla jalankulkijat saavat liikkua vapaasti koko katualueella, ja muut liikkujat – kuten pyöräilijät ja autoilijat – mukauttavat nopeutensa kävelytahtiin.

Jalankulkijan ehdoilla

Pihakadun kantavia ideoita ovat muun muassa:

- Pihakatu on monikäyttöinen, elävä katutila.
- Toteutetaan yhteen tasoon rakennettuna jalankulkualueena.
- Muilla tavoin liikkuvat sovittavat vauhtinsa kävelyyn.
- Pihakatu ei siis ole lähtökohtaisesti ajorataa, vaan jalankulkijoilla on esteetön liikkumisoikeus koko pihakadulla.

Miksi pihakatuja?

- Pihakadulla luodaan turvallinen ja viihtyisä ympäristö asuinkaduille.
- Pihakadut eivät ole pelkkiä kulkuväyliä, vaan ne ovat osa kaupungin elävää, kestäväää ja turvallista infrastruktuuria, jota kaikki voivat käyttää tasa-arvoisesti.
- Kaupunki, joka ottaa aidosti huomioon niin lasten kuin hitaasti liikkuvien aikuistenkin tarpeet, löytää pihakaduista ihanteellisen ratkaisun.

Pihakadun suunnitteluperiaatteet

Pihakadun 4 periaatetta

Kaupunkisuunnittelija Lior Steinbergin yhteenveto

NÄKYVÄT
SISÄÄNKÄYNNIT

FYYSISIÄ
ESTEITÄ

YHTEISKÄYTÖSSÄ
OLEVA KIVETTY ALUE

MAISEMOINTIA JA
KATUKALUSTEITA

Viihtyisyys edellä

Pihakadun rakenne viestii hitaasta liikkumisesta.

- Puut, istutukset, kivetykset ja penkit rytmittävät pihakatua, luovat miellyttävän ympäristön ja korostavat jalankulun ensisijaisuutta.
- Pihakadut tarjoavat mukavan ja meluttoman paikan oleskeluun, kohtaamisiin ja sosiaaliseen elämään.
- Pihakadut ovat paitsi kulkuväyliä, myös yhteisiä tiloja, joissa asukkaat voivat liikkua, leikkiä, istua ja viettää aikaa. Samalla ne tarjoavat tilan, jossa asukkaat voivat kohdata toisensa, mikä vahvistaa alueen paikallisidentiteettiä.

Pintamateriaalit

- Pihakadun rauhallinen luonne ilmenee muun muassa pintamateriaalin valinnassa. Yleisesti käytetään tiiltä tai muuta kiveystä, joka luo rauhoittavan tunnelman sekä hidastaa kadun rytmiä ja liikennettä psykologisesti.
- Kivetykset ja betonilaatat erottavat pihakadun visuaalisesti tavanomaisesta ajoradasta. Valitut materiaalit muistuttavat pihakadun monikäyttöisyydestä ja tuovat katualueelle kodikkaan ja hidasta liikkumista tukevan tunnelman.
- Materiaaleiksi valitaan usein luonnonkiveä, tiiltä tai niiden jäljitelmiä. Nämä materiaalit ovat yleensä hyvin kestäviä ja sietävät kulutusta sekä erilaisia sääolosuhteita. Niiden avulla pihakadusta tulee pitkäikäinen ja helposti ylläpidettävä.

Teknisiä ominaisuuksia

- Pihakadut rakennetaan useimmiten yhdelle tasolle ilman erillisiä jalkakäytäviä tai ajoratoja. Tämä rakenne viestii, että tila on yhteinen kaikille käyttäjille, ja ajoneuvojen tulee sopeutua jalankulkijoiden tahtiin.
- Kavennukset, kaarteet, korotetut risteykset ja hidastetöyssyt auttavat rajoittamaan ajoneuvojen nopeuksia ja varmistavat, että ajoneuvot sovittavat liikkumisensa jalankulkijoiden ehdoilla.
- Penkit, pöydät ja leikkipaikat viestivät, että pihakatu on tarkoitettu myös paikallaoloon ja oleskeluun, mikä hidastaa kadun rytmiä.

Kävelyvauhtialue

- Jalankulkija määrittää pihakadun tahdin, joten ajoneuvotkin etenevät hidasta kävelyvauhtia.
- Ruotsin kielen sana *gångfartsområde* tarkoittaa suomeksi suoraan käännettynä "kävelyvauhtialuetta". Ajatuksena tämä ilmentää hyvin, ettei pihakadulla tule ajaa tätä kovempaa vauhtia.
- Rakenteelliset istutusalueet ja erilaiset esteet, kuten pollarit, hidastavat ajoneuvoliikennettä ja viestivät autoilijoille kadun olevan rauhoitettu alue.

Läpiajo pihakadulla

- Ennen vuotta 2010 läpiajo oli pihakaduilla Suomessa kielletty. Tämä rajoitti pihakatuja käyttöä ja vähensi niiden toteutusmahdollisuuksia monilla kaupunkialueilla.
- Vuonna 2010 lakia muutettiin, ja pihakadun läpiajo sallittiin tietyin ehdoin. Tämä muutos avasi mahdollisuuksia muuttaa katuja pihakaduiksi myös alueilla, joissa sallitaan jonkin verran moottoriajoneuvoliikennettä.
- Nykytilanne: Läpiajo on sallittu, mutta jalankulkijoilla on pihakadulla etusija. Kaikkien ajoneuvojen on mukautettava nopeutensa jalankulkijan tahtiin, mikä varmistaa pihakadun rauhallisen luonteen.

Pysäköinti pihakadulla

- Autojen pysäköinti pihakadulla on sallittu vain merkityllä pysäköintipaikalla. Tämä pitää katualueen avoimena jalankulkijoille ja pyöräilijöille ja varmistaa esteettömän liikkumisen.
- Kun pysäköinti on järjestetty hallitusti, katualue jää asukkaiden monipuoliseen käyttöön. Pihakadulla voi liikkumisen lisäksi leikkiä, istua ja viettää aikaa, mikä tekee siitä viihtyisän ja sosiaalisen tilan.
- Huolella valitut pysäköintipaikat, jotka usein integroidaan katutilaan istutusten tai muiden rakenteiden avulla, tukevat pihakadun viihtyisää ja rauhallista tunnelmaa.

Pihakatu ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Pihakadut aikajanaalla

Woonerf keksitään

Konsepti yleistyy

Pihakadut saapuvat Suomeen

Kuva: Eeva Rista

Alkuinnostus hiipuu

Läpiajon salliminen jalankulkijan ehdoilla
avaa uusia mahdollisuuksia

Taktinen urbanismi,
pihakatuverkostot, koulukadut,
superblock, stadsmiljözon, heart
zone jne.

Pihakatumaisuus kadun ominaisuutena

Pihakadun tekee pihamaiseksi se, että siellä vietetään aikaa. Siellä istutaan, pelataan, leikitään, juodaan kahvia, luetaan kirjaa, otetaan aurinkoa, ollaan. Koska kaupungissa tilaa on niukasti, vähä tila on otettava hyötykäyttöön ja tehtävä siitä viihtyisää.

Viihtyisyyttä luovat puut, pensaat, istutukset, kivet, keinut, penkit, tuolit, pöydät – sekä tietenkin muut ihmiset. Kaikki kadut, joilla on em. ominaisuuksia, eivät ole määritelmällisesti pihakatuja. Silti monet kadut voivat olla pihakatumaisia, vaikka ne eivät olisi virallisesti pihakatuja – vielä.

Jalankulun suunnittelu

Virikeaineistojen kokoamisessa on hyödynnetty Väyläviraston julkaisemaa ohjetta Jalankulun suunnittelu (Väyläviraston ohjeita 34/2022).

Työryhmä: Martti Tulenheimo, Sanna Ojajärvi ja Matti Hirvonen.

Julkaisun kuvituskuvat: Martti Tulenheimo.

Kaikki valokuvat, joissa ei ole muuta mainintaa, ovat Pyöräilykuntien verkoston kuvia.

Julkaisu on toteutettu Traficomien liikkumisen ohjauksen valtionavustuksella.

Lisätietoja: poljin.fi tai info@poljin.fi